

**Zelfs voor de samenwerking van onderneming
en fabriek is het absoluut noodzakelijk dat intellectuele
samenwerking gezien wordt als een politieke uitdaging.**

rige subjectiviteiten, zijn juridisch gezien 'gratis, ondeelbaar en oneindig'. 'Niet toe te eigenen' betekent dat gemeenschappelijke goederen (kennis, taal, kunst, wetenschap, enzovoort) geen 'exclusief' bezit kunnen worden van diegene die ze verwerft en integreert. Ze vinden zelfs hun legitimiteit in dit gedeelde karakter. Alleen de goederen die geproduceerd worden door de relatie kapitaal-werk impliceren noodzakelijkerwijs een individuele toeëigening, aangezien hun consumptie ook hun einde betekent; ze vormen geen mogelijkheid meer voor iemand anders. Ze kunnen maar 'van mij of van jou' zijn, en de poging om ze gemeenschappelijk te maken mislukt keer op keer gezien de aard van het object. Dat gemeenschappelijke goederen niet ruilbaar zijn, vloeit voort uit het ondeelbare en ontoeëigbare karakter ervan. In de economische ruilhandel kan iedereen, zo leert ons de economische politiek, zijn voordeel doen, maar wel door afstand te doen van wat hij bezit. Bij het 'ruilen' van gemeenschappelijke goederen (bijvoorbeeld kennis) verliest degene die dit doorgeeft ze niet, hij ontdoet er zich niet van door ze te socialiseren, integendeel, door ze te verdelen en te verspreiden stijgen ze in waarde. Gemeenschappelijke goederen zijn ook niet geschikt voor consumptie volgens de criteria die de economische politiek heeft vastgelegd. Alleen de handel van goederen geproduceerd in de fabriek van Marx en Smith leidt tot het bevredigen van de behoeften door de 'destructieve consumptie' van geruilde producten. Niet zo bij gemeenschappelijke goederen: 'consumeren we onze geloofsovertuigingen door eraan te denken en de meesterwerken die we bewonderen door ernaar te kijken?'³ Elk consumeren van een gemeenschappelijk goed kan onmiddellijk deel gaan uitmaken van de productie van nieuwe kennis of een nieuw meesterwerk. Dit consumeren is niet destructief

maar creëert andere kennis, andere meesterwerken. Circulatie wordt essentieel in het productie- en consumptieproces. De regels van 'productie, circulatie en consumptie' van gemeenschappelijke goederen stemmen niet overeen met die van samenwerking in de fabriek en haar economie. Ze zijn niet gebaseerd op de principes van de 'praxis', maar op die van het evenement, van de maatschappelijke verwezenlijking en uitvoering van de sensibele. Het marxisme en de economische politiek bevinden zich in een crisis: met hun concepten van samenwerking kunnen ze de productie en realisatie van gemeenschappelijke goederen die in het hedendaagse kapitalisme dezelfde plaats innemen als de materiële productie in het industriële kapitalisme, niet meer verklaren. Bovendien kan de verdeling van rijkdom die zo geproduceerd wordt, niet meer gemeten en gelegitimeerd worden door het 'productieve werk' (dat altijd vereist werk is en dat kapitaal produceert) of door de bruikbaarheid. De relatie kapitaal-werk (de onderneming) is echter wel het belangrijkste instrument geworden om de gemeenschappelijke goederen te reduceren tot privé-goederen, om het sociale karakter van de 'productie' te miskennen, om van medewerkers klanten te maken en om aan intellectuele samenwerking (een actie die juridisch gezien 'onzichtbaar en oneindig' is) de typische logica van de economische politiek op te dringen: schaarste. De theoretische optie die vervat zit in het marxisme en de economische politiek wordt een politiek conservatieve optie, aangezien het een legitimatie is van de ont-eigening van de gemeenschappelijke rijkdom door de onderneming (voor de werknemers blijven overigens alleen de kruimels over). De productie en distributie van rijkdom willen begrijpen en meten op basis van de relatie kapitaal-werk vormt een van de grootste obstakels voor de sociale en poli-

tieke strijd vandaag. (Denk maar aan de onmacht van de vakbonden en het institutionele links of uiterst links. Hun antwoord op de chantage van de 'financiële gaten' in de sociale budgetten – deficit van de pensioenregeling, deficit van de arbeidsregeling voor kunstenaars, deficit van de ziekteverzekering en ga zo maar door – is de verdediging van de fordistische 'sociale verworvenheden'. En dit omdat ze niet willen of kunnen inzien dat de productie van rijkdom vandaag ver buiten de grenzen van de relatie kapitaal-werk en de onderneming gaat.) Het verzet tegen de kapitalistische toeëigening van gemeenschappelijke goederen (een toeëigening die vandaag de essentie uitmaakt van de neoliberale politiek) kan alleen maar effectief zijn wanneer het inziet dat intellectuele samenwerking primeert op de relatie kapitaal-werk. De onderneming ziet zich overigens verplicht om de productie- en realisatiemodaliteiten van samenwerking en de dynamieken van de willekeurige subjectiviteit te integreren in de werkorganisatie, om zo deze maatschappelijke 'productiviteit' te kunnen controleren. Zelfs voor de samenwerking van onderneming en fabriek is het absoluut noodzakelijk dat intellectuele samenwerking gezien wordt als een politieke uitdaging. Enkel zo kunnen nieuwe doelstellingen en nieuwe actiereinen afgebakend worden, die zich uitgerekend met die veelheid bezighouden waar de 'werknemers' deel van uitmaken. Enkel zo kan intellectuele samenwerking omslaan in een politiek proces, in het vormen van veelheid.

Vertaling: Stien Michiels

Dit artikel werd oorspronkelijk online gezet op 3 juni 2004 in het e-magazine Multitudes Web (http://multitudes.samizdat.net/article.php?id_article=1285#nb2)

1 Gabriel Tarde (1843-1904). Franse socioloog en criminoloog. Als magistraat raakte hij geïnteresseerd in de psychologische basis van misdaad. In zijn *Études pénales et sociales* en andere vroege werken bekritiseert hij het concept van de atavistische crimineel zoals dat door Cesare Lombroso werd ontwikkeld. Later formuleerde hij een algemene sociale theorie, die een onderscheid maakte tussen 'uitvinders' en 'imitators'. Belangrijke werken van hem zijn onder andere *La Logique sociale* en *Les lois de l'imitation*.

2 Zie S. Rolnik, 'La Vida na Berlinda', in Giuseppe Cocco, *O trabalho da multidão: Império e Resistência vida na Berlinda*, Rio de Janeiro, Editora Griphus, 2002, pp. 109-120.

3 Gabriel Tarde, *Psychologie économique*, Parijs, Félix Alcan, 1902, p. 88.